

DARBA AIZSARDZĪBAS ZIŅAS

www.osha.lv

Valsts darba inspekcija

2007. gada 21. marts

4.izdevums

Pavasariņš sveiciens!

Dace Avena,

Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras Latvijas nacionālā kontaktpunkta koordinatore,

Valsts darba inspekcijas Sabiedrisko attiecību nodaļas vadītāja

Dace.Avena@vdi.gov.lv

Pēc gandrīz gadu ilga pārtraukuma tiek atsākta „Darba Aizsardzības Ziņa” („DAZ”) izdošana, lai informētu jūs, mūsu lasītāji, par aktualitātēm, atspoguļotu speciālistu viedokļus par noteiktiem problēmjautājumiem un atskatītos uz jau īstenotām aktivitātēm darba aizsardzības jomā.

Gada laikā ir notikušas būtiskas pārmaiņas Valsts darba inspekcijā (VDI), ir izdoti jauni tiesību akti un virkne informatīvo materiālu, kā arī norisinājušās vairākas nozīmīgas kampaņas un pasākumi par darba aizsardzības jautājumiem. Šo iemeslu dēļ „DAZ” atgriešanās izdevums lielā mērā ir veltīts atskatam uz aizvadīto gadu, bet tikpat lielu uzmanību esam pievērsuši arī šobrīd aktuāliem tematiem.

Darba aizsardzības situāciju valstī raksturo darba vietās notikušo nelai-

mes gadījumu un arodsaslimšanu skaits (2.lpp.). Lai būtu iespējams aprēķināt to izmaksas uzņēmuma un valsts līmenī, Nīderlandes eksperti sadarbībā ar VDI speciālistiem ir izstrādājuši īpašu metodiku (9.lpp.), kura tika prezentēta pērnā gada novembrī konferencē „Integrēta darba aizsardzības sistēma un sociālais dialogs” (8.lpp.).

Efektīvas darba aizsardzības sistēmas ieviešanā uzņēmumos vienlīdz liela loma ir darba devējiem un darbiniekiem. Lai informētu par sociālā dialoga nozīmi darba aizsardzības pasākumu īstenošanā un par tā ieviešanas veidiem, šī gada martā vairākos Latvijas reģionos tika organizēti semināri „Sociālais dialogs – ieguvums visiem” (4.lpp.).

Lai veicinātu darba aizsardzības tiesību aktu ieviešanu uzņēmumos, ir ļoti būtiski paaugstināt esošo un nākamā darbinieku un darba devēju informētību par drošību un veselības aizsardzību darbā. Pērnā gada septembrī Latvijā un pārējās jaunajās Eiropas Savienības dalībvalstīs tika īstenota informatīvā kampaņa „Drošas darbvietas iniciatīva”, kuras ietvaros mazo un vidējo uzņēmumu vadītājiem un darba aizsardzības speciālistiem bija iespēja piedalīties semināros un saņemt informatīvos materiālus par darba vides risku novērtēšanu (4.lpp.). Plānots, ka līdzīga kampaņa tiks reali-

zēta arī šī gada rudenī.

Aizvadītajā gadā gan VDI, gan Labklājības ministrija, Darba vides un veselības institūts un citi īstenoja virkni dažādu pasākumu, lai izglītotu jauniešus par viņu tiesībām un pienākumiem darbā (6.,7.lpp.). Jauniešiem nozīmīgs informācijas avots ir izglītības iestādes, tāpēc Labklājības ministrijas pārstāvji ir centušies arī skolotājiem radīt izpratni par darba aizsardzības jautājumiem (2.lpp.).

Šogad VDI plāno īstenot vairākas inspicēšanas kampaņas, lai apzinātu darba aizsardzības situāciju un veicinātu prasību ieviešanu bīstamākajās nozarēs. Līdz marta beigām turpināsies kampaņa pasta un telekomunikācijas nozarē, bet paralēli tai darba inspektori visā valstī pārbauda vienkāršo spiedvertņu atbilstību prasībām (2.lpp.). Par šo kampaņu rezultātiem informēsim nākamajos „DAZ” numuros.

Mums, kā jebkura izdevuma veidotājiem, ir ārkārtīgi svarīgs mūsu lasītāju viedoklis, ieteikumi iespējamajiem uzlabojumiem un priekšlikumi turpmākajām „DAZ”. Tādēļ gaidīsim no jums ieteikumus un informāciju nākamajiem „DAZ” numuriem!

„Darba aizsardzības ziņas”

Sagatavoja Sarmīte Bunka-Brilijonka, Valsts darba inspekcijas Sabiedrisko attiecību nodaļas speciāliste
Ieteikumus un informāciju, kā arī e-pasta adreses, ja turpmāk vēlaties saņemt elektronisko izdevumu “Darba aizsardzības ziņas”, sūtīt uz e-pastu: Sarmite.Bunka@vdi.gov.lv

LM iepazīstina skolotājus ar darba aizsardzības jautājumiem

Juris Vīgulis, Marika Kupče,

LM Komunikācijas departamenta
sabiedrisko attiecību speciālisti

Lai skolu pārstāvjus iepazīstinātu ar darba aizsardzības jautājumiem, Labklājības ministrijas (LM) Darba aizsardzības politikas nodaļas vadītājs Renārs Lūsis 20. februārī piedalījās klašu audzinātāju un metodisko apvienību vadītāju seminārā par skolu lēnu drošības jautājumiem.

LM speciālists stāstīja par darba aizsardzības jautājumiem, piemēram, darba aizsardzības principiem, darba vides riskiem dažādās profesijās, to ietekmi uz cilvēka veselību, drošības zīmju lietošanu, u.c. jautājumiem.

„Skolu jaunieši ir mūsu nākamie dar-

ba devēji un darbinieki, tāpēc būtiski ir izskaidrot un mācīt pareizu attieksmi pret darba drošību jau skolas vecumā. Tieši skolas gados iegūtās zināšanas un attieksme būs izšķirošas labas un drošas darba vides izveidē un uzturēšanā. Jo tad, kad cilvēks jau nonācis darba vidē un pavadījis tur ilgu laiku, to mainīt ir ļoti grūti,” uzsver R. Lūsis.

Patlaban skolās nav noteikta darba aizsardzības mācība, tādēļ LM speciālists aicina skolu pārstāvjus izvērtēt, kā šāda veida apmācība ir vislabāk integrējama skolā, padarot to interesantu arī pašiem skolēniem.

Vienlaikus R. Lūsis uzsver, ka darba drošības jautājumu mācīšana pamatskolās un vidusskolās ir vispārpieņemta prakse lielākajā daļā Eiropas Savienības valstu un arī Latvijai jāstrādā šajā

LM Darba aizsardzības politikas nodaļas vadītājs Renārs Lūsis

virzienā.

Pēc statistiskas datiem 2006. gadā Latvijā konstatēti 12 nelaimes gadījumi darbā, kuros cietuši jaunieši līdz 18 gadiem. No tiem četros gadījumos jaunieši ir cietuši smagi, bet vienā gadījumā jauniešis gājis bojā.

Valsts darba inspekcija visā valstī pārbauda spiedvertņu drošību

Sarmīte Bunka-Brilijonka,

Valsts darba inspekcijas Sabiedrisko attiecību nodaļas speciāliste

Lai veicinātu spiedvertņu drošu ekspluatāciju uzņēmumos, Valsts darba inspekcija (VDI) patlaban visā valstī veic inspicēšanas kampaņu, kuras mērķis ir veicināt tikai drošu un noteiktām prasībām atbilstošu iekārtu pielietošanu.

„Gandrīz jebkurā ražošanas uzņēmumā vai celtniecības būvlaukumā var

atrast iekārtas, kuru sastāvā ir parastas spiedvertnes, piemēram, kompresori, gaisa un gāzu sistēmas. Tieši tādēļ, ka tajās ir pildīta gāze ar spiedienu līdz 30 bāriem, šādas iekārtas ir paaugstinātas bīstamības avots. Tāpēc tām jābūt tehniskā kārtībā, un apkalpojošajam personālam jābūt apmācītam un jāstrādā uzmanīgi un kvalificēti,” skaidro VDI direktore Rita Elce.

Kampaņas gaitā tiek pievērsta pastiprināta uzmanība lietošanā esošo vienkāršo spiedvertņu atbilstībai normatīvo aktu prasībām. Tāpat tiek pārbaudīti normatīvajos aktos noteiktā dokumentācija – aprīkojuma pārbauzu un

tehniskās apkopes reģistrācijas dokumenti – pārbauzu protokoli, iekārtu apkopes žurnāli, dati par apkalpojošā personāla apmācību, atbilstības deklarācijām, lietošanas instrukcijām. Inspektori pārbauda arī normatīvajos aktos noteikto informāciju uz spiedvertņu plāksnītēm un CE marķējuma esamību.

Kampaņas ietvaros tiek veicināta „Preču un pakalpojumu drošuma likuma”, likuma „Par atbilstības novērtēšanu”, vairāku Ministru Kabineta noteikumu prasību izpilde, kā arī darba devēju un darbinieku izpratne par iekārtu drošību.

Pērn vairāk kā 340 cilvēki smagi cietuši un gājuši bojā darba vietās

Dace Avena,

Valsts darba inspekcijas Sabiedrisko attiecību nodaļas vadītāja

Pēc Valsts darba inspekcijas (VDI) informācijas laikā no 2006. gada 1. janvāra līdz 31. decembrim Latvijā darba vietās gājuši bojā 54 darbinie-

ki un 290 guvuši smagas traumas, taču pērn kopumā darbā cietuši 1747 cilvēki.

VDI direktore Rita Elce uzskata, ka, salīdzinot ar 2005. gadu, kad darba vietās bojā gāja 56 darbinieki un 275 guva smagas traumas, situāciju pērn nevar raksturot kā pozitīvu, bet kā stabilu.

„Nav normāli, ka darbā cilvēks nevar

būt drošs ar savu veselību vai pat dzīvību, tomēr par drošību jādomā gan pašiem darbiniekiem, gan darba devējiem. Lai panāktu situācijas uzlabošanu, šogad esam paredzējuši īstenot uzraudzību par darba aizsardzības prasību ievērošanu kampaņveidīgi, apsekojot būvniecības, kokapstrādes, transporta un citu nozaru uzņēmumus,” informē R. Elce.

Tiekas Baltijas valstu Darba inspekciju vadītāji

Mārtiņš Poznaks.

Valsts darba inspekcijas Sabiedrisko attiecību nodaļas speciālists

2007. gada 15. un 16. martā notika Latvijas, Lietuvas un Igaunijas valstu Darba inspekciju vadītāju apspriede, kurā tika pārrunāti 2006. gada darbības rezultāti, kā arī diskutēts par esošo problēmu risināšanas metodēm.

Sanāksme tika rīkota Baltijas valstu Darba inspekciju sadarbības līguma ietvaros, kurš tika noslēgts 2002. gada augustā ar mērķi dalīties pieredzē un aktuālā informācijā par inspekciju darbību, tai skaitā: nelegālās nodarbinātības apkarošanu un informatīvo kampaņu organizēšanu.

„Valsts darba inspekcijai ir paties prieks par iespēju uzņemt Igaunijas Darba inspekcijas direktori Katrin Kaarma un Lietuvas inspekcijas vadītāju Mindaugas Pluktas un dalīties pieredzē ar kaimiņvalstu kolēģiem darba aizsardzības un darba tiesisko attiecību jautājumos,” uzsvēra Valsts

darba inspekcijas (VDI) direktore Rita Elce.

Jāpiebilst, ka K. Kaarma pēc profesijas ir ārste un Igaunijas Darba inspekciju vada kopš šā gada 1. janvāra.

Vizītes laikā tika diskutēts par vairākiem, Baltijas valstīm kopīgi svarīgiem jautājumiem, piemēram: pielietojamām inspicēšanas metodēm un to izvēli, ikgadējo darba inspektoru vērtēšanu - kritērijiem un indikatoriem, iesniegumu un sūdzību izskatīšanas kārtību, kā arī sabiedrības informēšanas kampaņu efektīvu organizēšanu.

Atgādinām, ka VDI strādā 131 in-

Igaunijas Darba inspekcijas direktore Katrin Kaarma (no labās), Latvijas Valsts darba inspekcijas direktore Rita Elce un Lietuvas inspekcijas vadītājs Mindaugas Pluktas

spektors un to pārraudzībā ir 135 027 uzņēmumi ar 968 192 darbiniekiem. Savukārt Igaunijas darba inspekcijā strādā 82 inspektori, kuru pārraudzībā ir 50 000 uzņēmumi ar 700 000 darbiniekiem, bet Lietuvas 166 darba inspektori pārrauga 259 776 uzņēmumus ar 1 281 000 darbiniekiem.

Notiks konference „Drošs darbs Latvijā”

Labklājības ministrija

Labklājības ministrija sadarbībā ar Eiropas Savienības *Twining* projekta „Arodveselības un darba drošības sistēmas tālāka attīstība” partneriem no Vācijas un Somijas 27. un 28. martā Rīgā, viesnīcā „Islande”, organizēs konferenci „Drošs darbs Latvijā”.

Konferences mērķis ir pārrunāt aktuālus ar Latvijas darba aizsardzības sistēmu saistītus jautājumus, kā arī diskutēt par nepieciešamajiem pasākumiem darba aizsardzības problēmjautājumu risināšanai. Konferences ietvaros nozaru speciālisti no Latvijas, Vācijas un Somijas iepazīstinās ar Latvijas situāciju darba aizsardzības jomā (pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā” rezultāti), jautājumiem, kas skar darba aizsardzības politikas izstrādi, darba inspekcijas darba metodēm, darba vides pētījumu aspektus, sociālā dialoga veicināšanu tieši uzņēmumu līmenī, kā arī citiem aktuāliem darba aizsardzības jautājumiem.

Plašāku informāciju par konferenci var saņemt pa tālruni 7021504 vai 7021522.

VDI uzņēma delegāciju no Ukrainas

No 2007. gada 26. februāra līdz 2. martam risinājās Ukrainas valsts institūciju pārstāvju pieredzes apmaiņas vizīte Latvijā. Tās ietvaros pārstāvji no Ukrainas Rūpniecības drošības, darba aizsardzības un kalnrūpniecības uzraudzības valsts komitejas 1. martā apmeklēja arī Valsts darba inspekciju (VDI), tikās ar tās direktori Ritu Elci un citiem VDI pārstāvjiem, iepazīs ar VDI attīstību un darbību.

Organizē seminārus „Sociālais dialogs - ieguvums visiem”

Sarmīte Bunka-Briljonka,

Valsts darba inspekcijas Sabiedrisko attiecību nodaļas speciāliste

Valsts darba inspekcija (VDI) sadarbībā ar Eiropas Savienības Twinning projektu „Arodveselības un darba drošības sistēmas tālāka attīstība” 5. martā Valmierā, 6. martā Daugavpilī un 8. martā Liepājā organizēja seminārus „Sociālais dialogs – ieguvums visiem”. To mērķis bija informēt par sociālā dialoga nozīmi darba aizsardzības pasākumu īstenošanā un par tā ieviešanas veidiem, lai nodrošinātu uzņēmuma attīstību.

„Sociālais dialogs attiecas uz katru ekonomiski aktīvu iedzīvotāju, kas ir darba tiesiskajās attiecībās, jo ar tā palīdzību iesaistītās puses – darba devējs un darbinieks – var vienoties par savstarpējām tiesībām un pienākumiem papildus tam, ko nosaka normatīvie akti, piemēram, par darba samaksu uzņēmumā, darbinieku kvalifikācijas paaugstināšanu, sociālo aizsardzību, kā arī darba aizsardzības jautājumiem,” norāda VDI direktore Rita Elce. Sociālā dialoga stratēģiskais mērķis ir ekonomiskās izaugsmes, nodarbinātības un sociālās aizsardzības līdzsvarota attīstība.

„Darba apstākļi Latvijā uzņēmumos ir apmierinoši. Pētījums „Dzīves kvalitāte Latvijā” ir pierādījis, ka viens no iemesliem, kādēļ latvieši emigrē no valsts, ir sliktie darba apstākļi, par ko liecina nelaimes gadījumu skaits, kas ir viens no sliktākajiem rādītājiem Eiropā. Tieši tādēļ nepieciešama darba attiecību ekonomiskā un sociālā attīstība. Šeit nozīmīgs ir sociālais dialogs – kooperācija un komunikācija starp darba devējiem un darbiniekiem veselības aizsardzības un darba drošības jomā. Ar tā palīdzību tiks sekmēta specifisku darba drošības un veselības aizsardzības problēmu atrisināšana, kā arī uzlaboti darba apstākļi,” uzsver Twinning projekta „Arodveselības un darba drošības sistēmas tālāka attīstība” ilgtermiņa konsultants Bernhard Brueckner.

Pašlaik Latvijā ir būtiski attīstīt sociālo dialogu uzņēmumu līmenī – paplašināt

Visi semināri guva gan uzņēmumu vadības un darbinieku, gan pašvaldību un valsts iestāžu pārstāvju atsaucību un bija labi apmeklēti

darba devēju un darbinieku zināšanas par darba koplīgumu slēgšanu, darba strīdu risināšanu, palielināt iesaistīto pušu administratīvo un organizatorisko potenciālu, pilnveidot pārrunu procedūru. Bezmaksas semināru apmeklētājiem bija iespēja tikties ar darba aizsardzības un sociālā dialoga speciālistiem, uzklautīt to uzņēmumu pieredzi, kas ir sociālā dialoga veidošanas labās prakses piemēri, kā arī saņemt praktiski pielietojamus informatīvos materiālus.

Darba inspekcija realizēja kampaņu “Drošas Darbavietas Iniciatīva”

Dace Avena,

Valsts darba inspekcijas

Sabiedrisko attiecību nodaļas vadītāja

Mārtiņš Poznaks,

Sabiedrisko attiecību speciālists

Pērn no 7. līdz 28. septembrim Latvijā risinājās Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras un Valsts darba inspekcijas (VDI) kopīgi rīkotā kampaņa mazajiem un vidējiem uzņēmumiem „Drošas darbavietas iniciatīva”. Tās ietvaros seminārus Rīgā, Jelgavā, Valmierā, Daugavpilī un Ventspilī apmeklēja 375 mazo un vidējo uzņēmumu vadītāji un darba aizsardzības speciālisti.

Kampaņas „Drošas darbavietas iniciatīva” mērķis bija veidot izpratni par darba drošības pamatkomponentiem,

piemēram, nepieciešamību veikt darba vides risku novērtēšanu un iesaistīt darbiniekus preventīvo pasākumu realizēšanā, kā arī informēt darba devējus un darba ņēmējus par darba drošības un veselības aizsardzības aktualitātēm un skaidrot šo jautājumu nozīmi mūsdienu uzņēmējdarbībā.

„Ar jauno iniciatīvu VDI cenšas uzlabot mazo un vidējo uzņēmumu darba drošības kultūru. Šajā kampaņā mūsu rīkoto akciju vēstījums bija – droša un veselībai nekaitīga darba vide garantē augstāku darba ražīgumu un veiksmīgāku uzņēmējdarbību. Diemžēl joprojām sastopamies ar darba devējiem, kuriem šie vārdi neko neizsaka, kā rezultātā, darba drošībai nepievēršot pietiekošu uzmanību, notiek nelaimes gadījumi,” uzsver VDI direktore Rita Elce.

Kā liecina VDI statistika, laikā no 2006. gada 1. janvāra līdz 22. septem-

brim darba vietās gājis bojā 41 un smagas traumas guvuši 205 darbinieki.

Kampaņas „Drošas darbavietas iniciatīva” ietvaros tika rīkoti pieci bezmaksas semināri Rīgā, Jelgavā, Valmierā, Daugavpilī un Ventspilī, kuros uzstājās lektori no LR Labklājības ministrijas, Darba un Vides veselības institūta un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras Eiropas Informācijas centra, par savu sekmīgo praksi darba drošības un veselības aizsardzības jomā stāstīja arī paši uzņēmēji un darba aizsardzības speciālisti.

Plašāku informāciju par kampaņu un informatīvos materiālus var saņemt VDI un tās reģionālajās struktūrvienībās vai arī elektroniski: VDI mājas lapā www.vdi.gov.lv vai

<http://hwi.osha.europa.eu>.

Sociālais dialogs darba aizsardzības jomā Latvijā

Linda Matisāne,

AS „Inspecta Latvia” Darba aizsardzības daļas vadītāja

Linda.Matisane@inspecta.lv

Informācija sagatavota, izmantojot ES struktūrfondu nacionālās programmas “Darba tirgus pētījumi” projekta “Labklājības ministrijas pētījumi” Nr. VPD1/ESF/NVA/04/NP/3.1.5.1./0003 pētījuma “Darba apstākļi un riski Latvijā” veikšana” materiālus. Pētījumu īsteno AS “Inspecta Latvia” un Rīgas Stradiņa universitātes Darba un vides veselības institūts. Situācijas analizē izmantoti 2006.gadā veiktos 1058 darba devēju un 2455 nodarbināto aptaujas rezultāti.

GALVENIE SECINĀJUMI

Sociālajā dialogā nepietiekami aktīvi ir gan darba devēji, gan nodarbinātie, tomēr, ja vien ieteikumi tiek izteikti, darba devēji tos ņem vērā.

Nodarbināto ieteikumi

Darba devējiem aptaujas laikā tika uzdots jautājums, cik bieži pēdējā gada laikā viņa darbinieki ir snieguši kādus ieteikumus par darba vides un darba tiesisko attiecību uzlabošanu. Vidēji Latvijā 5% darba devēju atzīmēja, ka šādi ieteikumi bijuši bieži, 21% - ka samērā reti, bet 73% atzinuši, ka darbinieki šādus ieteikumus nav snieguši (1% bijušas grūtības atbildēt uz šo jautājumu). Biežāk lielajos uzņēmumos nodarbinātie snieguši ieteikumus nekā mazajos. Jo vecāks uzņēmums, jo biežāk nodarbinātie ir snieguši ieteikumus.

Nodarbinātajiem aptaujas laikā tika uzdots jautājums par to, vai pēdējā gadā viņi paši ir snieguši minētos ieteikumus. Vienu reizi šādus ieteikumus snieguši 8% respondentu, vairākas reizes – 19%, nav snieguši – 72% respondentu (1% ir bijušas grūtības atbildēt uz šo jautājumu). Aktīvākie nodarbinātie attiecībā uz ieteikumu sniegšanu ir bijuši vecumā no 25 līdz 44 gadiem. Jo augstāks ir nodarbinātā izglītības līmenis, jo vairāk viņi ir snieguši ieteikumus. Būtiski mazāk nodarbināto ar darba stāžu līdz 12 mēnešiem minējuši, ka snieguši ieteikumus darba vietu uzlabošanai.

Darba devējiem 10 punktu skalā, kur 10 nozīmē “pilnībā ņemu vērā”, bet 1 – “nemaz neņem vērā”, tika lūgts novērtēt, cik lielā mērā viņi ņem vērā darbinieku priekšlikumus attiecībā uz darba vides uzlabošanu. Vidējais punktu skaits bija 8,1, kas nozīmē, ka visumā darba devēji ņem vērā nodarbināto priekšlikumus. Jo jaunāks uzņēmums, jo mazāk darba devēji ņem vērā nodarbināto ieteikumus. Biežāk ieteikumus ņem vērā privātajā sektorā nekā valsts sektorā.

Nodarbināto informēšana

Nodarbinātajiem aptaujas laikā tika uzdots jautājums par to, vai pēdējā gada laikā viņi savā darba vietā ir tikuši informēti par dažādiem darba aizsardzības jautājumiem. Aptaujas rezultāti parāda, ka būtiskas problēmas ir saistītas ar tiešu briesmu novēršanu (piemēram, situācijām, kad nedrīkst uzsākt darbu un kad darbs ir jāpārtrauc (par šādiem jautājumiem informēti tikai 60% respondentu, turklāt 26% respondentu uzskata, ka uz viņiem šādi jautājumi neattiecas)), kā arī rīcību ārkārtas situācijās (piemēram, ugunsgrēka gadījumā) (par šādiem jautājumiem informēti tikai 79% respondentu, 13% respondentu uzskata, ka uz viņiem šādi jautājumi neattiecas)). Informāciju par darba vides riska faktoriem ir saņēmuši 57% respondentu.

Viena no būtiskākajām un biežākajām sociālā dialoga tēmām Latvijā ir darba aizsardzība.

Darba devējiem tika lūgts precizēt, kādus ieteikumus nodarbinātie sniedz. Trīs biežākās ieteikumu grupas Latvijā ir sekojošas - darba aizsardzība (69%), sadzīves apstākļi, telpas, teritorija, telpa smēķēšanai (28%), darba tiesiskās attiecības (darba līgums, darba alga u.c.) (14%).

Darba devējiem tika lūgts precizēt, kādus jautājumus viņi apspriež ar nodarbināto pārstāvjiem. Trīs biežākās jautājumu grupas Latvijā kopumā ir sekojošas: darba apstākļi – 49%, darba algas – 29%, darba laiks un virsstundas – 23%.

Gan darba devējiem, gan nodarbinātajiem ir nepietiekama izpratne par darba aizsardzības jautājumiem, kas ir viens no cēloņiem, kāpēc sociālais dialogs nav pietiekami labi attīstīts Latvijā uzņēmumos.

Darba devējiem tika uzdots jautājums

par kopējo nodarbināto skaitu viņu uzņēmumos, kuri ir pakļauti kaitīgajiem darba vides riska faktoriem (ķīmiskajiem, fizikālajiem, ergonomiskajiem, psihosociālajiem, traumatiskajiem u.c.), lūdzot to novērtēt procentos no kopējā nodarbināto skaita. Šī jautājuma galvenais mērķis bija nevis noskaidrot nodarbināto skaitu, kuri ir pakļauti darba vides riska faktoriem, bet gan noskaidrot darba devēja izpratni par darba vides riska faktoru klātbūtni darba vidē, jo faktiski Latvijā nav tādu darba vietu/darba veidu, kuros uz nodarbināto neiedarbojas neviens riska faktors (pat gadījumos, ja izdarīts viss, lai riska pakāpe būtu iespējami zema, pats kaitīgais riska faktors darba vidē tomēr pastāv, piemēram, vadot autotransportu, ievērojot Ceļu satiksmes noteikumus, risks ciest ceļu satiksmes negadījumā vienalga pastāv). Tajā pašā laikā 43% darba devēju atzīmējuši, ka neviens nodarbinātais viņu uzņēmumā nav pakļauts riska faktoriem, kas liecina, ka vairāk kā trešā daļa darba devēju nav izpratnes par darba vides riska faktoriem un to iespējamo iedarbību uz nodarbināto drošību un veselību. Vissliktākā izpratne par šiem jautājumiem ir mazajos uzņēmumos, uzņēmumos, kuri nesen nodibināti, kā arī privātā sektora uzņēmumos.

Nodarbinātajiem tika uzdots jautājums, vai pēdējā gada laikā darba devēji viņu ir informējuši par darba vides riska faktoriem viņu darba vietā. 18% respondentu uzskata, ka uz viņiem šis jautājums neattiecas, kas liecina, ka daļa nodarbināto neizprot jautājumus, kas saistīti ar darba vides riskiem un to iespējamo iedarbību uz viņu veselību un drošību. Šo faktu apliecina arī atbildes, kas saņemtas uz citu jautājumu – vai nodarbinātie savā darba vietā pēdējā gada laikā ir saņēmuši informāciju par darba vides riska faktoru ietekmi veselību un nepieciešamajām veselības pārbaudēm (19% atzīmējuši, ka šis jautājums uz viņiem neattiecas vai šāda informācija nav nepieciešama).

Darba inspekcija izglīto jauniešus darba drošībā un veselības aizsardzībā

Mārtiņš Poznaks.

Valsts darba inspekcijas Sabiedrisko attiecību nodaļas speciālists

Martins.Poznaks@vdi.gov.lv

Sabiedrības informēšana par tiesībām un pienākumiem darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jomā ir viena no galvenajām Valsts darba inspekcijas (VDI) prioritātēm. Lai to īstenotu, regulāri tiek rīkotas informatīvās un inspicēšanas kampaņas. Kopš 2003. gada VDI sadarbībā ar Eiropas darba drošības un veselības aizsardzības aģentūru veiksmīgi organizē informatīvo kampaņu ciklu – Eiropas nedēļa drošībai un veselībai darbā. Katru gadu tā tiek veltīta kādai noteiktai tēmai – pērn uzmanības centrā bija jaunieši, viņu nodarbinātība un pirmās darba gaitas. Jauniešu informēšanai un izglītošanai uzmanība tiks pievērsta arī šī gada kampaņās.

Statistikas dati par Eiropas Savienības valstīm liecina, ka jaunieši ir pakļauti par 50 procentiem lielākam riskam ciest nelaimes gadījumā darbā nekā jebkuras citas vecuma kategorijas cilvēki. Tieši pieredzes, psiholoģiskā un fiziskā brieduma trūkums padara jauniešus par īpaši neaizsargātiem darbiniekiem tādā darba vidē, kurā darba drošības un veselības aizsardzība nav pietiekami nodrošināta. Bieži vien jauniešiem trūkst zināšanu par iespējamiem apdraudējumiem darba vietā vai informācijas par darba devēju pienākumiem viņus aizsargāt. Viņiem var pietrūkt pašapziņas runāt par problēmu, ja tāda pastāv, vai atteikties strādāt potenciāli bīstamās situācijās. Darba devēji bieži neaptver, ka jaunieši ir īpaši pakļauti briesmām un viņiem var būt nepieciešama pastiprināta apmācība un uzraudzība.

Nelaimes gadījumi darbā nopietni apdraud 58 miljonus Eiropas Savienības jauniešu. Kā liecina Valsts darba inspekcijas (VDI) statistika, 2006. gadā jauniešu grupā līdz 18 gadiem notika 12 nelaimes gadījumi darbā, no tiem četri nelaimes gadījumi ar smagām sekām, bet viens ar letālu iznākumu. Savukārt vecuma grupā no 18 līdz 24 gadiem reģistrēti 220 nelaimes gadījumi, no

kuriem 24 bija ar smagām sekām, bet četri ar letālu iznākumu. Darbā nelaimes gadījumos visbiežāk cieš jaunieši, kuri ir nodarbināti būvniecībā, mazumtirdzniecībā un pakalpojumu sfērās. Piemēram, kāda 17 gadu veca meitene, kura tikai pirms stundas bija uzsākusi darbu maizes ceptuvē, zaudēja daļu pirksta, iespējot to ceptuves iekārtā. Tāpēc mums visiem ir jārūpējas par to, lai uzlabotos darba vides kvalitāte, kā arī celtos jauniešu informētības līmenis par darba aizsardzības jautājumiem, jo tā rezultātā viņu darba dzīves sākums būs drošs un veselībai nekaitīgs.

Eiropas nedēļa informē un izglīto

Viena no galvenajām VDI prioritātēm ir sabiedrības informētības līmeņa celšana par tiesībām un pienākumiem darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jomās. Lai to īstenotu, regulāri tiek organizētas informatīvās un inspicēšanas kampaņas.

Pērn 28. jūlijā Valmieras rajona Kocēnu pagastā Bērnu mākslas nometnē „Varavīksne” viena diena tika veltīta darba aizsardzībai

Kopš 2003. gada VDI sadarbībā ar Eiropas darba drošības un veselības aizsardzības aģentūru veiksmīgi organizē informatīvo kampaņu ciklu – Eiropas nedēļa drošībai un veselībai darbā. Katru gadu Eiropas nedēļa tiek veltīta kādai noteiktai tēmai – pērn uzmanības centrā bija jaunieši, viņu nodarbinātība un pirm-

ās darba gaitas. Sākot ar kampaņas oficiālo atklāšanu 19. jūnijā līdz kampaņas kulminācijai, no 23. līdz 27. oktobrim visā Latvijā tika organizēti vairāki izglītojoši pasākumi bērniem un jauniešiem. Jau 28. jūlijā Valmieras rajona Kocēnu pagastā Bērnu mākslas nometnes „Varavīksne” ietvaros viena diena tika veltīta darba aizsardzībai. VDI, Labklājības ministrijas un Darba vides un veselības institūta speciālisti nometnes bērniem piedāvāja tematisku lekciju un dažādus konkursus, kuros tika skaidroti darba aizsardzības pamatprincipi, kā arī individuālo aizsardzības līdzekļu nepieciešamība un lietošanas kārtība.

Savukārt septembrī un oktobrī VDI kopīgi ar partneriem 14 Latvijas profesionālo skolu audzēkņiem un pasniedzējiem organizēja informatīvo semināru un lekciju ciklu „Drošs sākums”. To galvenais mērķis bija iepazīstināt jauniešus ar svarīgākajiem darba drošības un veselības aizsardzības noteikumiem, viņu tiesībām un iespējām meklēt palīdzību neskaidrību un nelaimes gadījumos.

VDI aicina mācību iestādes arī turpmāk pievērst uzmanību darba drošības un veselības aizsardzības jautājumu skaidrošanai skolēniem un studentiem, kā arī piedāvā informatīvos materiālus par šiem jautājumiem un ir gatava pārrunāt iespējas tikties ar skolēniem, lai skaidrotu viņu tiesības un pienākumus šajā jomā.

Rīko konkursus bērniem un jauniešiem

2006. gadā VDI turpināja ikgadējo jauniešu konkursu tradīcijas – sadarbībā ar mākslinieku Jāni Anmani un Latvijas Bērnu mākslinieciskās fantāzijas akadēmiju tika organizēts plakātu konkurss ar nosaukumu „Mans darbs – drošs darbs”, kurā *Granprix* ieguva: Rīta Ozoliņa no Limbažu 1. vidusskolas, Marta Garikalne no Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolas un Anete Kirmuša no Limbažu mākslas skolas.

(turpinājums 7. lpp.)

Pirmo reizi Eiropas nedēļas ietvaros jauniešiem bija iespēja piedalīties video konkursā „Drošs sākums... Eiropas Jauniešu gada filmu producents” un veidot īsu dokumentālu sižetu, ziņu izlaidumu vai animācijas filmu par darba drošības un veselības aizsardzības jautājumiem. Par labākajiem darba drošības filmu veidotājiem tika atzīti: Krišjānis Kārklis no Cēsu pilsētas ģimnāzijas ar īsfilmu „Esi piesardzīgs – esi neapdraudēts” un Jānis Libeks ar radošo grupu no Gulbenes ģimnāzijas ar parodiju „Degpunkts – darba drošība”.

Kopumā Eiropas nedēļas 2006 „Drošs sākums” izglītojošajās aktivitātes un konkursos piedalījās ap 700 jauniešu no visas Latvijas. Eiropas nedēļai noslēdzoties, 25. oktobrī kinoteātrī „Rīga” VDI vadība apbalvoja veiksmīgākos jauniešu konkursu dalībniekus. Savukārt 26. oktobrī viesnīcā „Alberts” par Labas prakses balvas ieguvēju tika atzīts vadošais zaļu ražotājs Baltijas valstīs – a/s „Grindeks”. Uzņēmums ir attīstījis veiksmīgu sadarbību ar vairākām izglītības iestādēm, izveidojot īpašu jauniešu apmācības programmu, kas nodrošina praktisko iemaņu apgūšanu un sagatavo daudz zinošākus un atbildīgākus jaunos darbiniekus. Tāpat arī a/s „Grindeks” regulāri tiek veikta darba vietu riska novērtēšana, kas devusi pozitīvu rezultātu – būtiski ir samazināts bīstamo darba vietu skaits visos darba līmeņos un pozīcijās.

Kampaņas, semināri, lekcijas un konkursi būs arī šogad

Arī 2007. gadā tiks organizētas vairākas informatīvās un inspicēšanas kampaņas. Viena no tām būs Eiropas nedēļa drošībai un veselības darbā „Stop – pārslodze!”, kas tiks veidota balsta un kustību aparāta slimībām. No tām var ciest jebkurš darbinieks, taču balsta un kustību aparāta slimības var novērst, novērtējot darba uzdevumus, ieviešot profilakses pasākumus un kontrolējot to efektivitāti.

Balsta un kustību aparāta slimības ietekmē miljoniem Eiropas strādnieku visās nodarbinātības nozarēs, bet it īpaši tā ir problēma būvniecībā, pakalpojumu sfērā un mazumtirdzniecībā, izglītībā, veselības aprūpē, viesnīcu, restorānu un ēdināšanas nozarēs. Kampaņas ietvaros VDI sadarbībā ar Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūru un sociālajiem partneriem šogad ir iecerējusi organizēt gan seminārus un lekcij-

Eiropas nedēļas 2006 plakātu izstāde kinoteātrī “Rīga”

jas par ergonomiku, gan arī skolēnu un jauniešu mākslas darbu, fotogrāfiju un Labas prakses balvas konkursus. Eiropas nedēļas 2007 „Stop - pārslodze!” atklāšana ir paredzēta 2007. gada jūnijā.

Plašāku informāciju par Eiropas nedēļas kampaņām, to aktivitātēm un informatīvajiem materiāliem, kā arī iespējām skolās organizēt darba drošības stundas var iegūt Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras mājas lapā www.osha.lv vai VDI mājas lapā www.vdi.gov.lv, kā arī kontaktējoties ar Aģentūras nacionālā kontaktpunkta Latvijā koordinatori Daci Avenu (tālrunis: 7021735; e-pasts: Dace.Avena@vdi.gov.lv).

VIEDOKĻI:

VDI direktore Rita Elce: „Lai jaunieši būtu gatavi droši uzsākt savas darba gaitas, viņiem ar darba drošības un veselības aizsardzības aspektiem ir jāiepazīstas jau mācoties skolās. Eiropas nedēļas kampaņas veicina darba kultūras attīstību Latvijā, savukārt darba drošības izpratnes veidošana tieši jaunatnes vidū ir būtisks priekšnoteikums, lai samazinātu ar jauniešiem saistīto nelaimes gadījumu skaitu.

Labklājības ministrijas Darba aizsardzības politikas nodaļas vadītājs Renārs Lūsis: „Ņemot vērā, ka darba aizsardzības jomā jauniešu drošība ir ļoti aktuāla, Labklājības ministrija vēlas uzsākt diskusiju par darba drošības jautājumu integrēšanu skolu mācību programmās. Vairākas Latvijas pamatskolas ir izrādī-

jušas iniciatīvu un interesi par šiem jautājumiem, kas ir tik svarīgi jauniešiem nonākot darba tirgū. Labklājības ministrijas speciālisti uzskata, ka bērnu un jauniešu izglītošana par darba drošības jautājumiem būtu jāuzsāk jau pirmsskolas izglītības iestādēs, turpinot to līdz pat universitātei. Tas ir visefektīvākais veids, kā panākt, ka nākamais darba devējs vai darbinieks pret darba drošības jautājumiem izturēsies ar sapratni un nepieciešamo atbildības sajūtu, neriskējot ne ar savu, ne citu cilvēku drošību un veselību darbā.”

Darba un vides veselības institūta pārstāvis Ivars Vanadzīns:

„Sākot darba gaitas, īpaši svarīgi ir informēt jaunos darbiniekus par svarīgākajām drošības prasībām darbā, kā arī apmācīt tos par pareizu darba veikšanu. Ja tas nenotiek, pirmā darba pieredze var būt ļoti rūgta un, iespējams, pat vienīgā... Lai tas nenotiku, jauniešiem ir jābūt informētiem par to, kā darba vide var ietekmēt viņu veselību un kādas prasības būs jāievēro, uzsākot pastāvīgu darba dzīvi. Tāpēc uzskatām, ka ievērojami lielāka vērtība būtu jāpievērš tieši jauniešu apmācībai par darba aizsardzības jautājumiem, sniedzot gan teorētiskas zināšanas, gan arī nodrošinot tīri praktiskas iemaņas. Piemēram – kā pareizi jālieto dzirdes aizsardzības līdzekļi vai, kāda īsti ir drošības zīmju nozīme.”

Konference par sociālo dialogu integrētā darba aizsardzības sistēmā

Liene Maurīte,

Valsts darba inspekcijas
Attīstības projektu
nodaļas vadītāja

Liene.Maurite@vdi.gov.lv

2006. gada 9. un 10. novembrī Rīgā, viesnīcā „Islande” Eiropas Sociālā fonda ietvaros norisinājās Valsts darba inspekcijas (VDI) un Starptautiskās Darba inspekciju asociācijas (SDIA) kopīgi organizētā starptautiskā konference „Integrēta darba aizsardzības sistēma un sociālais dialogs”. Konferencē piedalījās darba inspekciju, ministriju, darba devēju organizāciju, arodbiedrību, zinātnisko institūtu, kā arī uzņēmumu pārstāvji no 16 Eiropas valstīm.

Konferences mērķis bija motivēt darba aizsardzības sistēmā, t.i., darba tiesiskajās attiecībās un darba drošībā un veselības aizsardzībā iesaistītās puses ieguldīt sociālā dialoga attīstībā un ciešā sadarbībā valsts un uzņēmuma līmenī. Kā tika uzsvērts arī konferences laikā, šāda motivēšana ir ārkārtīgi svarīga visās Centrālajās un Austrumeiropas valstīs, kā arī attīstības valstīs, jo darba devēju un arodbiedrību sadarbība tajās ir zemā līmenī.

Konferenci ar uzrunu atklāja VDI direktore Rita Elce, Labklājības ministrijas (LM) pārstāvis Renārs Lūsis, SDIA viceprezidents Bernhards Brukners, Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) pārstāvis Gerds Albrahts, Latvijas Darba devēju konfederācijas ģenerāldirektors vietnieks Edgars Korčagins un Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības priekšsēdētājs Pēteris Krīgers. Visi runātāji attiecīgi uzsvēra konferences svarīgumu un norādīja uz tai izvēlētās tēmas aktualitāti nodarbinātības veicināšanā un drošas darba un preventīvās kultūras nostiprināšanā, kā arī sociālā dialoga veicināšanā kopīgu mērķu sasniegšanai.

Konferences pirmā sesija tika balstīta uz Latvijas centieniem izveidot skaidru un visaptverošu nacionālo stratēģiju

Konferencē piedalījās arī VDI direktore Rita Elce, SDIA viceprezidents Bernhards Brukners (centrā) un LM pārstāvis Renārs Lūsis

darba aizsardzības jomā, ņemot vērā iepriekš veiktā SDO inspicēšanas audita rezultātus.

Otrajā konferences sesijā tika uzsvērtā informācijas nepieciešamība nacionālās stratēģijas izstrādē, kā arī dažādu specifisku indikatoru nozīme uzņēmumu un nacionālajā līmenī. Ar praktiskiem piemēriem no Latvijas, Vācijas un Nīderlandes tika mēģināts atbildēt uz bieži uzdotajiem jautājumiem par darba aizsardzībā ieguldītajiem resursiem – izmaksām un ekonomiskajiem ieguvumiem.

Latvijas, Lietuvas un Slovākijas pārstāvji trešajā sesijā dalījās pieredzē par nelegālās nodarbinātības apkarošanu – inspicēšanas vizītēm, sadarbību ar citām institūcijām, sabiedrības izglītošanu, organizējot informēšanas kampaņas un izdodot informatīvos materiālus.

Konferences ceturtnā sesija tika veltīta sociālā dialoga apspriešanai. Austrijas, Vācijas, Polijas un Latvijas pārstāvji diskutēja par pieredzi apmācības un apmācības vajadzību noteikšanas sociālā dialoga jomā, priekšnoteikumiem veiksmīga sociālā dialoga izveidošanā, kā arī

par darba inspekciju lomu tajā.

B. Brukners uzsvēra, ka sociālajam dialogam nepieciešama proaktīva pieeja un visu darba aizsardzības sistēmā iesaistīto pušu aktīva līdzdalība darba aizsardzības sistēmā. Darba inspekcija ar tās integrētās darba inspicēšanas politiku ir darba devējiem nepieciešams partneris, kas rada labākas iespējas sociālajam dialogam un trīspusējai sadarbībai – no darba vietas līdz pat valsts līmenim.

Noslēgumā apaļā galda diskusijā tika aktualizēts jautājums, kā varētu tikt panākta sabiedrības sociālā stabilitāte, biznesa rentabilitāte un ilgtspējīga attīstība; vai korporatīvās sociālās atbildības plašā stratēģija (ietverot arī vides un patērētāju aizsardzības jomas) ir veicinājusi šo mērķu sasniegšanu. Pēdējais no minētajiem tika atstāts atvērts nākamajām diskusijām un debatēm nākotnē paredzētajos līdzīgos pasākumos.

Konferences prezentācijas un fotogrāfijas varat atrast VDI mājas lapā: www.vdi.gov.lv/konference.

Izstrādāti metodiskie norādījumi nelaimes gadījumu darbā un arodslimību izmaksu aprēķināšanai un darba vides analīzei valstī

Sarmīte Bunka–Brilijonka,

Valsts darba inspekcijas Sabiedrisko attiecību nodaļas speciāliste

Sarmite.Bunka@vdi.gov.lv

Lai noskaidrotu, cik valstij izmaksā nelaimes gadījumi un arodslimības, Eiropas Savienības struktūrfondu Nacionālās programmas projekta „Darba drošības sistēmas darba attiecību uzraudzības pilnveidošana” 1. komponentes „VDI darbības sistēmas vērtējums un tās pilnveidošana” ietvaros tika izstrādāti metodiskie norādījumi. Tie paredzēti nelaimes gadījumu darbā un arodslimību izmaksu aprēķināšanai, kā arī darba vides analīzei valstī.

Stāsta Valsts darba inspekcijas (VDI) Stratēģijas un analīzes nodaļas vecākā valsts darba inspektore **Agnija Beča**: „Metodikas tika izstrādātas, lai noskaidrotu, cik valstij izmaksā nelaimes gadījumi un arodslimības, jo iepriekš šādi aprēķini nebija veikti. Mūsu mērķis bija arī motivēt darba devējus par to, kā labāk sakārtot darba vidi, lai izvairītos no negadījumiem.

Nemot vērā iepriekš minēto un saskaņā ar Starptautiskās darba organizācijas audita ieteikumiem, Eiropas Savienības struktūrfondu Nacionālās programmas projekta „Darba drošības sistēmas darba attiecību uzraudzības pilnveidošana” 1. komponentes „VDI darbības sistēmas vērtējums un tās pilnveidošana” ietvaros bija paredzēts izstrādāt metodiskos norādījumus, lai VDI turpmāk varētu veikt dziļāku nelaimes gadījumu, arodslimību un darba vides analīzi valstī, kas bija arī projekta mērķis – vispusīga un dziļa analīze. Lai šo mērķi realizētu, tika izstrādātas trīs metodikas:

- ◆ nelaimes gadījumu darbā izmaksu aprēķināšanai;
- ◆ arodslimību izmaksu aprēķināšanai;
- ◆ par darba vides analīzi valstī.

Šīs metodikas ir nepieciešamas ne tikai VDI ikdienas darbā, bet būs noderīgas arī darba devējiem, sabiedrībai un visām ieinteresētajām institūcijām.

2005. gadā tika izsludināts starptautisks konkurss, kurā pieteicās trīs institūcijas, kā potenciālās šo metodiku izstrādātājas. Konkurss uzvarēja Nīderlandes praktisko zinātnisko pētījumu organizācijas (TNO) ekspertu grupa, kura arī veica šo darbu gada garumā.

VDI Stratēģijas un analīzes nodaļas vecākā valsts darba inspektore Agnija Beča

Šo projektu var iedalīt astoņos lielos posmos. Tika izveidotas trīs darba grupas, kas izstrādāja šīs trīs metodikas. Grupās darbojās VDI pārstāvji, reģionālo inspekciju pārstāvji un Labklājības ministrijas pārstāvis. Darba grupas izstrādāja un precizēja darba uzdevumus ekspertiem, kādas mēs vēlamies redzēt šīs metodikas.

Kopā ar TNO ekspertiem tika sagatavots turpmākais sadarbības grafiks trim ekspertu vizītēm Latvijā 2005. un 2006. gadā un VDI pārstāvju studiju braucienam uz Nīderlandi.

2005. gada decembra sākumā bija pirmā TNO ekspertu vizīte Latvijā, kuras laikā bija tikšanās ar VDI vadību un trim darba grupu pārstāvjiem. Pārējā laikā notika TNO ekspertu tikšanās ar Labklājības ministrijas (LM) Darba departamenta, Veselības ministrijas, VSAA, Centrālās statistikas pārvaldes, LBAS un Latvijas darba devēju konfederācijas pārstāvjiem.

2006. gada janvārī 10 VDI darbinieki un pārstāvis no LM devās studiju braucienā uz Nīderlandi, kura laikā bija iespēja iepazīties ar šīs valsts monitoringa modeli.

Nākamais projekta posms risinājās 2006. gada aprīlī, kad TNO ekspertu vizītes laikā Latvijā tika organizēti divi semināri, kuros piedalījās arī VDI sadarbības partneri. Tajos tika izskatīti metodiku pilotprojekti, bet septembrī no TNO ekspertiem tika saņemts gala ziņojums un izstrādātais papildanalīzes modulis *Excel* formā.

Projekts ir noslēdzies, un ir izstrādāts informatīvais materiāls sabiedrībai un

**NELAIMES GADĪJUMU DARBĀ
UN ARODSLIMĪBU
IZMAKSU APRĒKINĀŠANA**
uzņēmuma un valsts līmenī

VALSTS DARBA INSPEKCIJA
www.vdi.gov.lv

**Buklets un CD pieejams
VDI. Tālrunī informācijai:
7021748**

visām ieinteresētajām institūcijām par šo metodiku esamību, kā arī rekomendācijas par to pielietošanu praksē.

Informatīvais materiāls ir pieejams gan bukletu veidā, gan VDI (www.vdi.gov.lv) un OSHA (www.osha.lv) mājas lapā. Šos aprēķinus varēsim iesniegt arī mūsu valdībai par valstij radītajiem zaudējumiem sakarā ar nelaimes gadījumiem un arodslimībām. Tāpat tas arī būs labs uzskates materiāls darba devējiem, ka labāk ir ieguldīt līdzekļus preventīvajos pasākumos, lai sakārtotu darba vidi, nevis radīt šos zaudējumus, jo tos neviens nekompensēs un atpakaļ neatgriezīs!”

Noteikta vienota arodslimību izmeklēšanas kārtība

Lelde Rāfelde,

Labklājības ministrijas Komunikācijas departamenta direktore

Marika Kupče,

sabiedrisko attiecību speciāliste

Lai savlaicīgi diagnosticētu un atklātu arodslimības, turpmāk mūsu valstī būs noteikta vienota arodslimību izmeklēšanas un uzskaites kārtība.

To paredz Labklājības ministrijas izstrādātie noteikumi *Arodslimību izmeklēšanas un uzskaites kārtība*, kas 2006. gada 6. novembrī apstiprināti Ministru kabineta sanāksmē.

Noteikumu mērķis ir noteikt vienotu arodslimību izmeklēšanas un uzskaites kārtību, jo līdz šim tika noteikts tikai arodslimību saraksts.

Ģimenes vai arodslimību ārstam būs jānosaka, vai veselības pārbaudēs konstatētie veselības traucējumi, piemēram, dzirdes pavājināšanās, elpošanas traucējumi u.c., varētu būt sekas cilvēka sa-

skarsmei ar kaitīgiem darba vides faktoriem, vai arī nav saistīti ar tiem. Lai noskaidrotu, vai iespējamā slimība ir arodslimība, strādājošais tiks nosūtīts uz ārstu komisiju arodslimībās.

Ārstu komisija arodslimībās, izvērtējot personas izmeklēšanas rezultātus, datus par iepriekšējām slimībām, darba vides higiēnisko raksturojumu un citus iesniegtos dokumentus, saskaņā ar arodslimību sarakstu izsniegs atzinumu par arodslimību. Izsniegtajā atzinumā līdz ar diagnozes noteikšanu pacientam tiks ieteikti pasākumi veselības stāvokļa uzlabošanai.

Savukārt, ja arodslimniekam ir konstatētas invaliditātes pazīmes, ģimenes ārsts izsniegs nosūtījumu uz Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisiju, kas, izvērtējot veiktos ārstēšanās un rehabilitācijas pasākumus, veiks arodslimnieka invaliditātes ekspertīzi, nosakot invaliditātes smaguma pakāpi un darbspēju zaudējumu procentus.

Visus arodslimības gadījumus apkopos Valsts darba inspekcija (VDI).

Par šo noteikumu ievērošanu būs atbildīgi darba devēji, kā arī ārsti, kas nodrošina iedzīvotāju veselības aprūpi, tai skaitā obligātās veselības pārbaudes un arodslimību izmeklēšanu. Kopumā šo noteikumu ievērošanu attiecībā uz tādām ārstniecības darbinieku veiktajām darbībām kā, piemēram, arodslimību diagnosticēšana, ieraksti medicīniskajā dokumentācijā u.c., kontrolē Medicīniskās aprūpes un darbspēju ekspertīzes kvalitātes kontroles inspekcija.

Savukārt VDI būs atbildīga par kārtības ievērošanu attiecībā uz darba devēja veiktajiem pasākumiem, piemēram, pēc rakstiska pieprasījuma apseko darba vietas un izvērtē darba vides kaitīgos faktorus un darba apstākļus tiem nodarbinātajiem, par kuriem ir aizdomas, ka viņu slimība ir arodslimība.

Arodslimību izmeklēšana ir personas izmeklēšana, darba vietas higiēniskā raksturojuma sastādīšana, arodslimību diagnozes noteikšana, kā arī veselības un darbspēju ekspertīze.

Pārskats par 2006. gadā reģistrētajām arodslimībām

Lilija Vancāne,

Valsts darba inspekcijas Stratēģijas un analīzes nodaļas vecākā eksperte arodveselības jautājumos

2006. gadā Latvijā darbojošos un likvidētajos uzņēmumos kopā konstatēti 589 pirmreizējie arodslimnieki. Tas ir par 195 jeb 24,8 procentiem mazāk kā iepriekšējā gadā.

2006. gadā Valsts darba inspekcija no Paula Stradiņa klīniskās universitātes slimnīcas Aroda un radiācijas medicīnas centra ārstu komisijas arodslimībās saņēma 717 darba vietas higiēniskā raksturojuma pieprasījumus. Pamatojoties uz tiem tika sastādīti 806 darba vietas higiēniskie raksturojumi.

Latvijā pērn uzņēmumos reģistrēti 569 arodslimnieki, tas ir par 172 jeb 23,2 procentiem mazāk kā 2005. gadā.

Tāpat kā iepriekšējā gadā augstāka saslimstība ar arodslimībām ir sievietēm

(295 siev., 274 vīr.).

Visvairāk saslimušo ir iekārtu un mašīnu operatoru un izstrādājumu montieru grupā – 212 jeb 37,2 procenti, pēc tam kvalificēti strādnieki – 135 jeb 23,7 procenti un vecākie speciālisti – 52 jeb 9,1 procenti.

Izvērtējot arodslimību gadījumus pa ekonomiskās darbības veidiem, vērojams arodslimnieku skaita samazinājums visos ekonomiskās darbības veidos. Izņēmums ir būvniecība, kur pieaugums ir par deviņiem gadījumiem jeb par 37,5 procentiem lielāks.

Lielākais skaits arodslimību gadījumu reģistrēts apstrādes rūpniecībā – 186 jeb 32,6 procenti, tad transporta, glābšanas un sakaru nozarē – 98 jeb 17,2 procenti un veselības un sociālās aprūpes nozarē – 82 jeb 14,4 procenti.

Izskatot arodslimību gadījumus pa arodslimību grupām, var secināt, ka tie samazinājušies visās slimību grupās, izņemot elpošanas sistēmas sli-

mību grupu. Šīs slimības pieaugušas par 17 gadījumiem jeb 32,6 procentiem. Darbinieki galvenokārt slimojuši ar hronisko bronhītu un laringītu, bet 40,5 procentos gadījumu slimots ar astmu. Kuģu remontatļēdzniekam reģistrēta pneimokonioze – azbestoze, bet trim elektrogāzes metinātājiem konstatētas pneimokoniozes. Visvairāk saslimušo ir nervu slimību grupā – 184 jeb 32,3 procenti, skeleta – muskuļu – saistaudu sistēmas slimības ir – 157 jeb 27,5 procenti un saindēšanās un citu ārēju iedarbību sekas – 124 jeb 21,7 procenti.

Lielākais arodslimnieku skaits ir vecumā no 45 līdz 54 gadiem – 241 jeb 42,3 procenti, no 55 līdz 64 gadiem – 220 jeb 38,6 procenti, no 35 līdz 44 gadiem – 51 jeb 8,9 procenti.

239 arodslimnieki jeb 42 procenti nostrādājuši kaitīgā faktora ietekmē no 21 līdz 30 gadiem, 115 jeb 20,2 procenti no 31 līdz 35 gadiem, 66 jeb 11,5 procenti no 36 līdz 40 gadiem.